

Az Amerikai Egyesült Államok külgazdasági kapcsolatai

Foreign Trade Relations of the United States of America

KÁLMÁN KLAUDIA – VARGA GERGELY

KKI-elemzések

A Külügyi és Külgazdasági Intézet időszeri kiadványa

Kiadó:

Külügyi és Külgazdasági Intézet

Lektorálta:

Ugrósdy Márton

Szöveggondozás és tördelés:

Tevelyné Kulcsár Andrea

A kiadó elérhetősége:

H-1016 Budapest, Bérc utca 13-15.

Tel.: + 36 1 279-5700

Fax: + 36 1 279-5701

E-mail: info@ifat.hu

<http://kki.hu>

© Kálmán Klaudia, Varga Gergely, 2019

© Külügyi és Külgazdasági Intézet, 2019

ISSN 2416-0148

Összefoglalás: A jelen elemzés az Amerikai Egyesült Államoknak a főbb kül-gazdasági partnereivel folytatott kapcsolatait vizsgálja, a Trump-adminisztráció kereskedelempolitikai lépéseinek tükrében. Donald Trump elnök e területet érintő kommunikációjában kezdettől fogva erőteljesen jelen van a protekcionizmus és az amerikai nemzetbiztonsági érdekek hangsúlyozása. Az USA-nak az észak-amerikai térséggel, Kínával és az Európai Unióval való kereskedelmének alakulása alapján az elemzés fő tézise, hogy a jelenlegi amerikai kormányzat protekcionista kereskedelempolitikai intézkedései egyelőre nem változtatták meg jelentős mértékben az ország külkereskedelmi kapcsolatait, azok inkább a kedvezőbb szabadkereskedelmi feltételek kialakítása érdekében alkalmazott taktikai eszköznek tekinthetők.

Abstract: *This analysis examines the relations of the United States of America with its major foreign trade partners in the context of the Trump administration's trade policy. From the beginning of Donald Trump's presidency, protectionism and the defense of national security interests have been key components of the government's communication on trade policies. However, examining the trade relations of the United States with North America, China, and the European Union, the paper argues that the protectionist measures have so far not changed significantly the trade relations of the country, and they should be viewed rather as tactical instruments in establishing better free-trade conditions with international partners.*

BEVEZETÉS

A globális gazdasági viszonyrendszerben számos olyan változás ment végbe az elmúlt években, amelyre az Amerikai Egyesült Államoknak mint a világgazdaság és a globális hatalmi rendszer vezető szereplőjének reagálnia kellett. Kína globális hatalmi pozícióra való törekvése első számú prioritásként lebeg az USA szeme előtt. Az ázsiai ország gazdasági és technológiai fejlődése, valamint a nemzetközi rendszerben vállalt egyre aktívabb szerepe Washington szempontjából aggodalomra ad okot, hiszen veszélybe sodorhatja az Egyesült Államok vezető szerepét. A legfőbb szövetségesével, az Európai Unióval való kapcsolatában szintén egyre több törésvonal alakul ki – a gazdasági relációk mellett a kül- és biztonságpolitika, valamint a klímapolitika területén egyaránt. E konfliktusok egy része ráadásul már a Trump-kormányzat előtt is érzékelhető volt. Ugyanakkor az EU – a korlátozott hatalmi súlya ellenére – a közös értékek és érdekek következtében még mindig a legstabilabb partnert jelenti az USA számára.

Az Egyesült Államok tevékenysége a globális hatalmi viszonyrendszerben a vezető szerep megtartása mellett elsősorban az amerikai érdekek maximalizálására, miközben tevőleges nemzetközi szerepvállalásának visszaszorítására irányul. Mindez a biztonságpolitika, a külpolitika, a multilateralizmus területe mellett a gazdaságban is kirajzolódik. Az unilateralizmus és a nemzetközi gazdasági rend szabályainak átírására való törekvés nem új keletű az amerikai történelemben, azonban a jelenlegi

adminisztráció a retorika mellett új tartalmi árnyalatot is ad ennek az igénynek: a kereskedelmi kérdések közvetlen és nyílt összekapcsolását a nemzetbiztonsági érdekekkel. Ez éppúgy megjelenik az európai országokkal folytatott NATO-vitákban, mint a vasra és acélra kivetett importvámok megindokolásában. Az amerikai protekcionista intézkedéseket a Trump-kormányzat olyan narratívába illeszti, amelynek a fő eleme a nemzetbiztonsági célokra, az amerikai választópolgárok és vállalatok védelmére való hivatkozás, valamint a globális gazdasági vetélytársak további erősödésének a hátráltatása.

Az elemzés fókuszában az a kérdés áll, hogy a Trump-adminisztrációnak milyen külgazdasági relációkkal, függőségi viszonyokkal kell szembenéznie, és a főbb gazdasági partnerekkel való kereskedelmi forgalom alakulásában látszanak-e már a kormányzat új kereskedelmi politikájának a hatásai. Ebben a kontextusban reflektálunk a NAFTA újratárgyalásának prioritására, a gazdasági és technológiai fejlődése révén hosszú távon globális hatalmi elsősége törekvő Kínának az USA külgazdasági kapcsolataiban való jelentőségére, továbbá az Európai Unió és az Egyesült Államok közötti kereskedelmi konfliktusokra, érintve az Oroszországhoz fűződő eltérő gazdasági kapcsolatokat is.

AZ ÉSZAK-AMERIKAI TÉRSÉG

Donald Trump a [2016-os elnökjelölti vita során](#) az USA által valaha megkötött legrosszabb kereskedelmi megállapodásnak nevezte az Észak-amerikai Szabadkereskedelmi Egyezményt (*North American Free Trade Agreement*, NAFTA). A kampányígéretei között szerepelt azon kereskedelempolitikai terve is, hogy megválasztása esetén sürgősen újra fogja tárgyalatni a NAFTA-t, mert egy új, az amerikai munkavállalók és vállalatok számára előnyös megállapodást kell kötni.

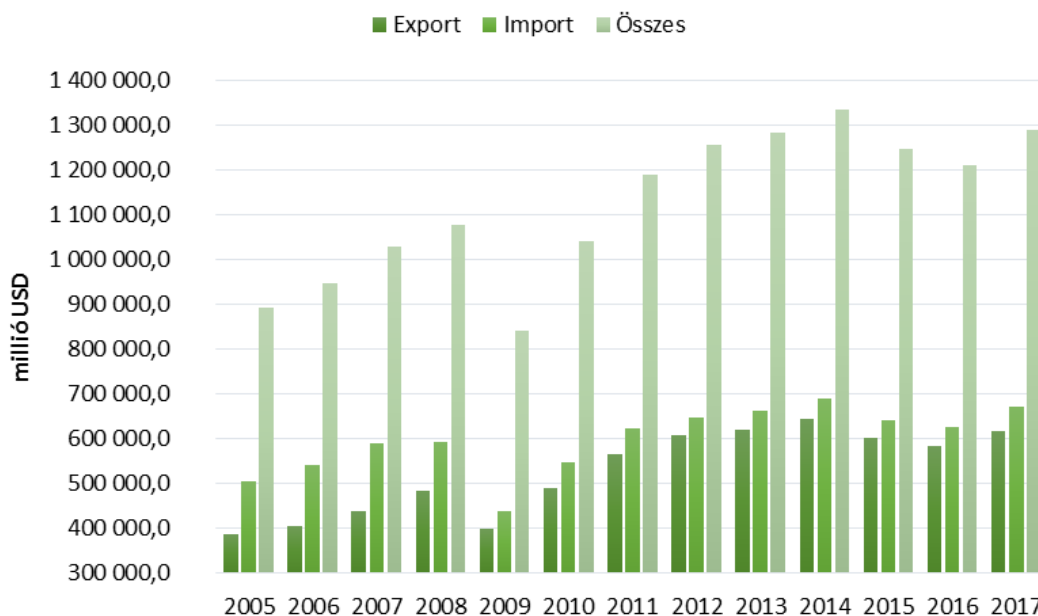
Az 1994-ben hatályba lépett NAFTA-t Bill Clinton elnökségének első sikeres lépéseként aposztrofálták. A három észak-amerikai ország [hét célt](#) tűzött ki a megállapodásban. Ezek: a legnagyobb kedvezmény elvének biztosítása egymás számára, a kereskedelmi akadályok felszámolása, a tisztességes versenyhelyzet megteremtése, beruházási lehetőségek biztosítása, a szellemi tulajdonjogok védelme, valamint további tárgyalások révén a régió kereskedelmi struktúrájának kialakítása.

Trump éles bírálatát, miszerint a megállapodás a jelenlegi formájában elfogadhatatlan, a NAFTA-nak az amerikai gazdaságra gyakorolt előnyei és hátrányai tükrében kell vizsgálni. A [mérleg](#) pozitív oldalán áll, hogy a NAFTA az évek során a legnagyobb szabadkereskedelmi egyezménnyé nőtte ki magát: általa jelentősen növekedett mindhárom ország versenyképessége, és megháromszorozódott a külföldi tőkeberuházás is. A negatív oldalon szereplő hatások elsősorban a munkavállalókat érintették. Amiatt ugyanis, hogy a munkaerő Mexikóban olcsóbb volt, megközelítőleg [500 ezer amerikai munkahely](#) szűnt meg, és azok a vállalatok, amelyek az USA-ban maradtak, kénytelenek voltak bért csökkenteni, hogy elkerüljék

további gyárak bezárását. Emellett a szállítmányozási szabályok harmonizációja terén is felmerültek problémák. Az elnök a kommunikációjában nem említi ugyan, de a megállapodás Mexikó számára is olyan nagymértékű hátrányokat eredményezett, mint a környezeti károsodások és az agrártermelés versenyképtelensége.

E pozitív és negatív hatások felsorakoztatásával kezdődtek meg a NAFTA újratárgyalásáról szóló [egyeztetések](#) 2017 augusztusában. Robert Lighthizer, az adminisztráció által kinevezett főtárgyaló az elnök „szócsöveként” kiemelte, hogy a szabadkereskedelmi egyezmény alapjaiban hátráltatta az amerikai érdekek érvényesítését, és sürgős módosításra szorul. A korábban említett problémák mellett az egyik legfontosabb kérdésnek az amerikai [kereskedelmi deficit](#) bizonyult, amely az amerikai–mexikói relációban (2018-as értéken) 55,6 milliárd amerikai dollár volt 2016-ban. Kanada viszonylatában kiegyenlítettebb volt a kereskedelmi egyenleg, az amerikai részről mégis töretlenül a deficit mindennemű megszüntetését és a felek közötti kereskedelmi mérlegek kiegyenlítését igényelték (1. ábra). Emellett mindhárom nemzet [prioritásként](#) kezelte olyan elemeknek a szövegbe emelését, amelyek az 1990-es évek elején még nem kerültek fókuszba: a szellemi tulajdon védelme, a digitalizáció és a környezetvédelem.

1. ábra
Az USA NAFTA-n belüli összkereskedelme (áru- és szolgáltatáskereskedelem),
2005–2017

Forrás: [Bureau of Transportation Statistics](#), [Bureau of Economic Analysis](#)

Miközben folytatódtak a tárgyalások a felek között, Donald Trump 2018. március elején [bejelentette](#), hogy vámot vet ki az Egyesült Államokba érkező alumínium- és acélszállítmányokra. Ugyanakkor kiemelte, hogy Mexikó és Kanada kivételt jelent e

vámok tekintetében – legalábbis egyelőre. A fenyegetőzések ellenére szeptember 30-án – röviddel a határidő lejárta előtt – az USA és Kanada tudatta a világgal, hogy kompromisszumra jutottak a NAFTA-tárgyalások során, ami a korábbi USA–Mexikó-egyezmény tükrében lehetővé teszi a feleknek, hogy a közeljövőben aláírják az [új megállapodást](#).

Az új szerződés a [USMCA](#) (*United States–Mexico–Canada Agreement*) nevet viseli. A legfőbb újdonságok az autóipar területén léptek életbe. A vámmentesség feltételeként egyrészt 75 százalékra emelték az amerikai, mexikói, illetve kanadai alkatrészek kötelező arányát az Észak-Amerikában gyártott és ekként vámmentes autókban, másrészt 2023-ra az alkatrészek 45 százalékát olyan munkavállalóknak kell előállítaniuk, akik legalább 16 dollárt keresnek óránként. Emellett nyitottabbá vált a tejtermékek piaca Kanadában, a kulturális szabályozások kérdése viszont érintetlen maradt. A megállapodás tervezett időtartama tizenhat év, hatévenként beiktatott felülvizsgálati eljárással.

Az [eredményt](#) Donald Trump egy mindenki számára „csodálatos megállapodásnak” nevezte, ám mivel az új változat leginkább az USA számára teremtett kedvezőbb feltételeket, egyedül az amerikai elnök keményvonalas kereskedelem-politikájának tükrében tekinthető annak. Az ő értelmezése szerint az új vámok kivetésével való fenyegetés és az erős protekcionizmust hirdető kommunikáció nélkül nem születhetett volna meg a szerződés, így a protekcionizmus egyfajta eszközként, kijátszott kártyaként fogható fel az alapvetően szabadkereskedelmi alapokon megmaradt egyezmény újratárgyalása tekintetében. A [USMCA](#) biztosíthatja azt, hogy az észak-amerikai szabadkereskedelmi övezet továbbra is a legjelentősebb külgazdasági térség legyen az Egyesült Államok számára. Ezt egyrészt alátámasztja az összkereskedelmi volumen (az áruk és szolgáltatások kereskedelme együtt) – ami 2012-től folyamatosan 1200 és 1300 milliárd dollár közötti forgalmat mutatott –, másrészt az a tény is, hogy az USA a térségbe Kínánál és az EU-nál is többet exportál: 600 milliárd dollár körüli értékben.

KERESKEDELEMI KAPCSOLATOK KÍNÁVAL

Kína növekvő világgazdasági és globális hatalmi szerepe kihívást jelent a fennálló nemzetközi gazdasági rend vezetője, az Egyesült Államok számára. Ezt igazolja a 2017 decemberében elfogadott [Nemzetbiztonsági Stratégia \(National Security Strategy, NSS\)](#) is, amely Kínát – Oroszországgal együtt – az USA globális befolyását gazdasági és biztonsági szempontból egyaránt a leginkább fenyegető ellenfélként említi. Az NSS kiemelt veszélyként említi az ázsiai ország befolyását és az általa dominált gazdasági modellnek a csendes-óceáni régióra történő kiterjesztési kísérletét, az Európai Unió kulcsiparágaiba való beruházásait, valamint felhívja a figyelmet Kínának a szellemi tulajdont sértő gyakorlatára, amely megnehezíti a tisztességes gazdasági versenyt.

Az új NSS alapkonceptiója nem sokban tér el az előző adminisztrációk által képviselt elképzelésektől, hiszen a dokumentum szerint az USA szövetségesi és alapvető érdekei nem változtak. Trump elnök beiktatásával azonban megváltozott ezen érdekeknek a kommunikációban való megjelenítése és az eszközök megválasztása. Mindezt az *America First* szlogennel meghatározott hozzáállás is tükröz, miszerint az USA világhatalmi elsőségének a megtartása a cél. Ennek tükrében értelmezhető a jelenlegi adminisztráció Kína-politikája, amely gazdasági és stratégiai téren is riválisként tekint az ázsiai országra.

Hszi Csin-ping kínai elnök már a megválasztása előtt, 2012-ben megfogalmazta az ún. ["kínai álmot"](#), (az „amerikai álm” mintájára), amely szerint az ország a világ élére fog állni. Azóta kétszer olyan gyorsan [növekszik a kínai gazdaság](#), mint az amerikai, és egyre többet invesztálnak az új technológiákba. Mindeközben egyre inkább érezhető az Egyesült Államok versenyképességének lemaradása az olyan fontos ágazatokban, mint a nehézipar és a feldolgozóipar. E szektorok két fontos terméke, az acél és az alumínium terén jelentős [túlkínálat](#) keletkezett az elmúlt években, amit jelentős részben a kínai túltermelés okoz. Az összkereskedelemben a szolgáltatások terén még mindig érezhető ugyan az USA fölénye, de a probléma középpontjában a tartós [amerikai árukereskedelmi deficit](#) áll (2. ábra).

2. ábra

Az USA és Kína összkereskedelme (áru- és szolgáltatáskereskedelem), 2005–2017

Forrás: [United States Census Bureau](#), [United States International Trade Commission](#)

A keményvonalasabb amerikai Kína-politika felvázolása már az elnökválasztási [kampány](#) alatt elkezdődött. Donald Trump még republikánus elnökjelöltként ismertette a Kínát érintő kereskedelempolitikai tervét, amely hangzatos beszédeiben az

amerikai állampolgárok munkahelyének védelmét célzó ígéretként szerepelt. Ennek megfelelően az első [elnöki intézkedései](#) egyikeként vizsgálatot rendelt el, amelynek a kínai kereskedelmi gyakorlat feltérképezésére kellett fókuszálnia, különös tekintettel az országnak a szellemi tulajdonra sértő gyakorlatára. Emellett az adminisztráció már az első hónapokban [felmérte](#) a vámkivetés lehetőségeit, illetve a Kínából és más országokból érkező importnak az amerikai nemzetbiztonságra vonatkozó hatásait.

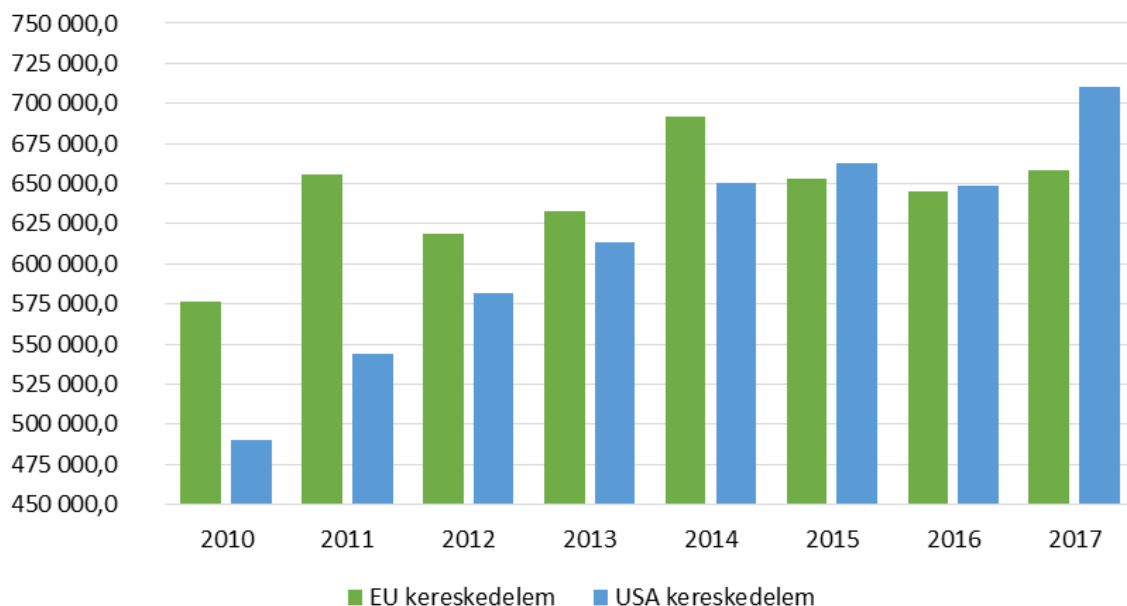
Annak ellenére, hogy a Trump-kormányzat első évében a kínai importra vonatkozóan konkrét intézkedés nem lépett életbe, az amerikai kereskedelmi érdekek védelmének az NSS-ben való hangsúlyos megjelenítése már előrevetítette az [új vámok kivetését](#). Az adminisztráció az 1962-ben elfogadott [kereskedelembővítési törvény 232., a nemzetbiztonságra vonatkozó paragrafusára](#) hivatkozva teremtette meg a jogi alapot ahhoz, hogy az elnöknek a kongresszus jóváhagyása nélkül is módja legyen az import szabályozására.

Ennek következtében 2018 márciusában Donald Trump [bejelentette](#), hogy az acél importjára 25, az alumíniuméra pedig 10 százalékos vámtarifát vezet be. A [Kínai Kereskedelmi Minisztérium](#) válaszul összesen 3 milliárd dollárnyi védővámot vetett ki amerikai termékekre. Az év során tovább [eszkálálódott](#) a helyzet, s a legfrissebb mérleg szerint az USA 250 milliárd, Kína pedig 110 milliárd dollárnyi árura rótt ki vámot. Az intézkedések között hol megszakítják, hol újra élesztik a tárgyalási folyamatot.

A [kereskedelmi háborúkat](#) általában a szufficites ország szenved meg jobban, ezért Kína kiáll azon narratíva mellett, hogy az USA kizárólag az ázsiai állam felemelkedését kívánja megtörni. Ugyanakkor az amerikai vállalatok is panaszt emeltek a vámháború következtében jelentkező pluszköltségeik miatt, azonban továbbra is támogatják az amerikai kormányt az illegális technológiatranszfer és a kínai állam által a gazdasági verseny torzítása érdekében hozott intézkedései elleni fellépését.

Az Egyesült Államoknak a Kínával fennálló kereskedelmi kapcsolatait érdemes összehasonlítani az Európai Unió és Kína köztivel. Az EU Kína első számú [kereskedelmi partnere](#), amellyel a 2008-as gazdasági válság óta – a diverzifikálási lehetőségeket felmérve – egyre nagyobb volumenű árucserét folytat (3. ábra). A jelenlegi kínai vezetés hatalomra kerülése után a gazdasági kapcsolatokat még magasabb szintre emelték az [EU–Kína 2020 stratégiai együttműködési ütemterv](#) aláírásával, ami a piacok megnyitását és a két fél közötti szabadkereskedelmi megállapodások elmélyítését vetíti előre. Emellett Kína nagymértékű infrastrukturális és hálózatfejlesztési [beruházásokat](#) is tervez az Európai Unió egyes tagállamait is magában foglaló régiókban (*Belt and Road Initiative*, BRI). Ennek ellenére, hogy az EU számára is fontos a szellemi tulajdonjog védelme, a stratégiai tárgyalások során azt nem emelte olyan jelentős politikai szintre, és nem tekinti olyan mértékű nemzetbiztonsági kockázatnak, mint az USA. Kérdéses tehát, hogy az Egyesült Államok és az Európai Unió mennyire tud majd együttműködni a Kínával szembeni gazdasági és politikai fellépés terén.

3. ábra
Az EU és az USA Kínával folytatott összkereskedelme
(áru- és szolgáltatáskereskedelem), 2010–2017 (millió USD)

Forrás: [United States Census Bureau](#), [United States International Trade Commission](#), [European Commission](#), [Eurostat](#)

A Trump-kormányzat intézkedéseinek a hatása ugyanakkor egyelőre nem mutatkozik meg az amerikai–kínai kereskedelmi volumen változásában. Trump első elnöki évében a kétoldalú összesített kereskedelmi forgalom meghaladta a 710 milliárd dollárt, s ezzel jelentősen túlszárnyalta a megelőző év 649 milliárd dolláros értékét. 2018 októberéig pedig mintegy [549 milliárd dollárt tett ki](#), míg 2017 azonos időszakában csupán 515 milliárdot. A kereskedelmi viták kimenetele a Trump és Hszi által a közelmúltban megkötött [részleges megállapodás](#) ellenére egyelőre bizonytalan, és összességében jelentős kérdések maradtak nyitva a tekintetben, hogy az elkövetkező években az USA csökkenteni tudja-e a Kínától való importfüggését.

Az események rövid távon mindkét fél számára több gazdasági hátránnyal jártak, mint haszonnal, ám az Egyesült Államok célja a hosszú távú kereskedelmi feltételrendszer átalakítása a jelenlegi előnyeinek a megtartásával, így rövid távon elviseli a kereskedelmi háború költségeit. A felek ugyanis a globális hatalmi pozícióért folyó rivalizálás és a nemzetbiztonsági érdekekre való hivatkozás árnyékában még nem ismerték fel a megállapodás szükségességét.

A TRANSZATLANTI KERESKEDELMI VISZONY

Donald Trump elnökké választása óta egyre többször lehet hallani az Európai Unió és az Egyesült Államok közötti [konfliktusok](#) élesebbé válásáról. A transzatlanti viszony válságaként is emlegetett időszakhoz olyan események járultak hozzá, mint az USA kilépése bizonyos multilaterális egyezményekből (párizsi klímaegyezmény, iráni nukleáris megállapodás), biztonságpolitikai téren a közös teherviseléshez kapcsolódó viták, a kereskedelmi kérdéseket illetően pedig az Európai Uniót is érintő protekcionista vámintézkedések bevezetése.

Ugyanakkor nem a mostani az első eset, amikor [kereskedelmi vita](#) folyik az USA és az EU (korábban az Európai Gazdasági Közösség) között. Példaként említhető, hogy az 1960-as években az európai integrációban meghirdetett közös agrárpolitika protekcionista intézkedései mentek szembe az Egyesült Államok liberálisabb agrárkereskedelmi politikájával. Később az ipari termékek területén is adódtak konfliktusok, főleg az acél és az autóalkatrészek importja kapcsán. Azaz a két térség viszonyában tehát több, a Kereskedelmi Világszervezet (*World Trade Organization*, WTO) vitarendezési fórumait is megjárt „kereskedelmi háborút” jegyez a történelem.

A transzatlanti szövetség kereskedelmi kapcsolatának jelentőségét ugyanakkor az is bizonyítja, hogy az EU és az USA gazdasága teszi ki a világ GDP-jének közel felét, és a bilaterális kereskedelmi kapcsolatuk a legnagyobb a világon: 2014 óta éves szinten 1200 milliárd dollár körül stagnál. A jelentős volumenű [kereskedelem](#) mellett a két fél közti [beruházások](#) mértéke is megközelíti az egybillió dollárt is, és ezzel jelentős mértékben járul hozzá a két gazdaság növekedéséhez (4–5. ábra).

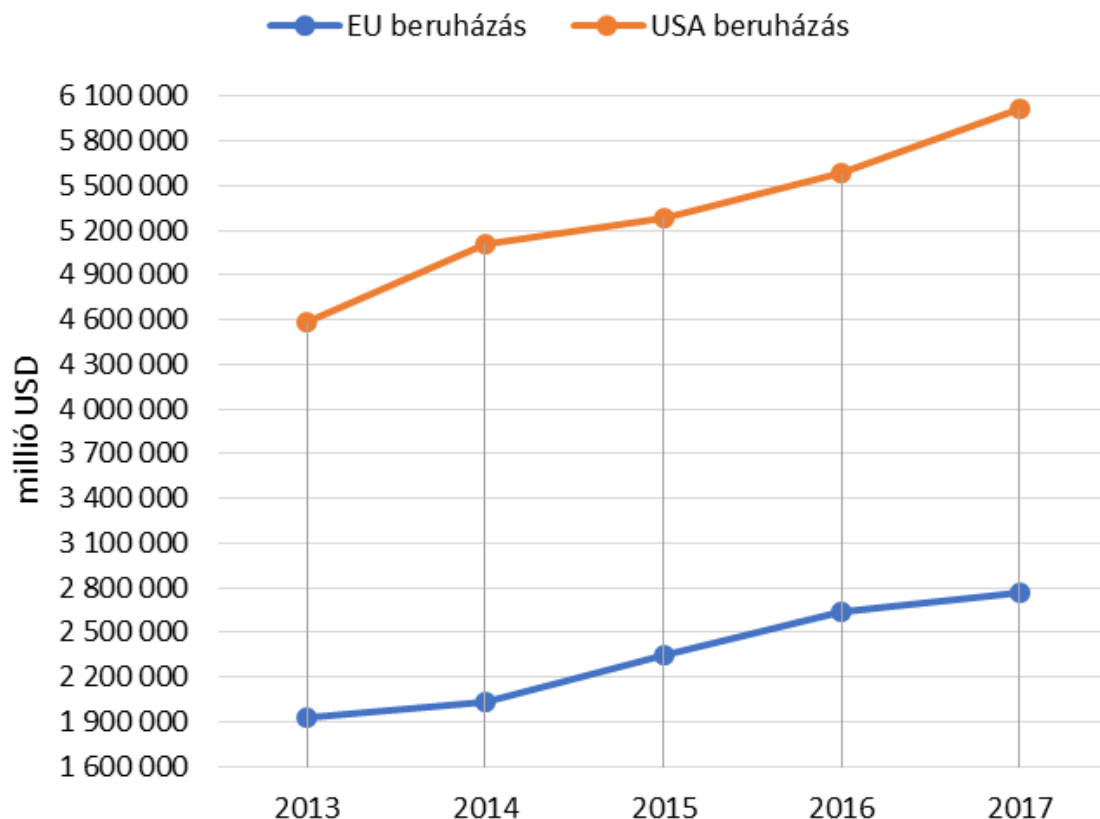
4. ábra
Az USA és az EU közti összkereskedelem (áru- és szolgáltatáskereskedelem),
2005–2017

Forrás: [United States Census Bureau](#), [European Commission](#), [Eurostat](#)

5. ábra

Az USA és az EU közti stock tőkeberuházások, 2013–2017

A gazdasági kapcsolatokat szorosabbra fűzése érdekében az Obama-adminisztráció idején elkezdődtek a tárgyalások a transzatlanti kereskedelmi és beruházási partnerségről (*Transatlantic Trade and Investment Partnership*, TTIP), amely még a NAFTA-nál is jelentősebb szabadkereskedelmi térséget hozott volna létre. A TTIP fő céljai az úgynevezett érzékeny iparágak terén a vámok csökkentését (autóipar, mezőgazdaság), a nem vámjellegű korlátozások és szabályozások harmonizációját és a szolgáltatási szektor piacra jutási lehetőségeinek a javítását vetítették előre.

2016 végéig azonban olyan kritikus területeken nem sikerült megállapodásra jutniuk a feleknek, mint az élelmiszerbiztonság, a gyógyszeripar, a banki tranzakciók és a jogi harmonizáció. Az EU két fontos gazdasági hatalma, Németország és Franciaország, de a nyugat-európai közvélemény általában is [ellenérzését](#) fejezte ki a TTIP kapcsán, főleg az aránytalan amerikai előnyök és az átláthatóság hiánya miatt. Noha a Trump által meghirdetett protekcionista lépések alapvetően befolyásolták több multilaterális szabadkereskedelmi egyezmény sorsát (NAFTA, TPP), a TTIP [nem került le](#) teljesen a napirendről.

Annak ellenére, hogy a 2018 márciusában bevezetett amerikai vámintézkedések alól még felmentést kapott az Európai Unió, májusban Trump elnök [bejelentette](#), hogy a transzatlanti szövetségesekkel szemben is vámot vet ki az acél- és

alumíniumimportra. Az Európai Bizottság elnöke, Jean-Claude Juncker elfogadhatatlannak tartotta a lépést, továbbá tiszta és egyszerű protekcionizmusnak nevezte a Trump-féle kereskedelempolitikát. Az amerikai döntésre válaszul az Európai Unió 10 százalékos vámot vetett ki olyan ikonikus amerikai termékekre, mint a Harley Davidson motorkerékpárok és a bourbon. A helyzet Trump és Juncker júliusi megbeszélése előtt még inkább elmérgesedett, mivel az amerikai elnök már az autóalkatrészekre kivetendő 20 százalékos vámmal is [fenyegetőzött](#). A washingtoni [találkozó](#) után enyhülni látszott a feszültség: a két vezető a kompromisszum érdekében megegyezett a további vámok bevezetésének szüneteltetéséről és a közös munka fontosságáról. A kétoldalú kereskedelmi kapcsolatok alakulása szempontjából meghatározó lesz, hogy a Trump-kormányzat beváltja-e a fenyegetéseit.

Nehezen vitatható, hogy az agresszív amerikai lépések éket vertek a transzatlanti szövetségesek kapcsolatába. Amiatt ugyanis, hogy Trump a legnagyobb kereskedelmi partnerével és egyben az egyik legrégebbi szövetségesével szemben is szigorú vámintézkedésekhez folyamodott, úgy tűnt, felborul a második világháború után kialakult, a szabadkereskedelem fokozatos kiterjesztésén alapuló nemzetközi gazdasági rend. Az EU számára azonban a túlzott protekcionista lépésekkel szemben prioritást képeznek a gazdasági nyitottságot és expanziót előirányzó kereskedelmi megállapodások. Épp ezért annak ellenére, hogy az acél- és alumínium-túltermeléssel, a tisztességes versennyel és a szellemi tulajdonnal kapcsolatos Kínával szembeni aggodalmakban az Európai Unió is [osztozik](#), egyre nagyobb volumenű [kereskedelmet](#) folytat a Trump-elnök által gyakran démonizált ázsiai országgal. Megjegyzendő azonban, hogy annak mennyisége az elmúlt három évben kisebb volt, mint az USA–Kína-relációban.

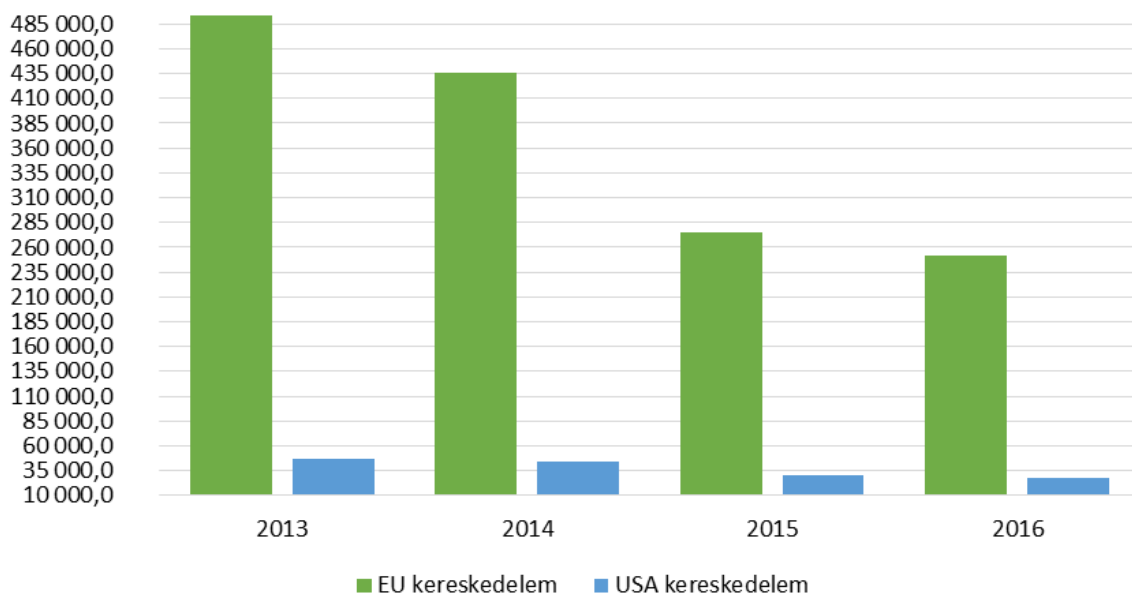
Ugyanakkor az USA és az EU az egyre diverzifikáltabb nemzetközi kereskedelmi kapcsolatai ellenére továbbra is egymást tekinti a legfőbb stratégiai partnernek. A nemzetközi renddel kapcsolatos világkép különbözősége, valamint a várható további nézeteltérések dacára mindkét fél számára kétségtelenül fontos egy olyan gazdasági megállapodás és annak megvalósítása, amelynek segítségével meg tudják őrizni a vezető világgazdasági szerepüket. A történelem során bebizonyosodott, hogy az Európai Uniónak és az Egyesült Államoknak egyaránt az a célja, ha a transzatlanti partnere egy erős szövetséges lenne számára. A Trump-adminisztrációnak az elnöki kommunikációban is erőteljesen megjelenő protekcionizmusa jelenleg megnehezíti e szövetség megerősítését – ám az USA-nak a szoros transzatlanti viszony fenntartására vonatkozó érdekei nem változtak.

Az USA és Oroszország KERESKEDELMI KAPCSOLATAI

Az Egyesült Államok és Oroszország [kereskedelmi kapcsolata](#) egyik fél számára sem mondható meghatározónak – sem az áru-, sem a szolgáltatáskereskedelem terén. Összehasonlításképpen: 2015-ben az USA hússzor akkora volumenű kereskedelmet folytatott [Kínával](#), mint Oroszországgal, noha értelemszerűen figyelembe kell venni, hogy a [kínai GDP](#) az orosz 7,5-szerese. A [tőkeberuházások](#) terén néhány amerikai vállalatnak (pl. Ford, Exxon) vannak ugyan érdekltségei az országban, azonban azok is eltörpülnek az USA többi partneréhez képest. Az [EU](#) számára az orosz reláció sokkal nagyobb jelentőséggel bír: Oroszország igen fontos kereskedelmi partner és beruházási térség, és e kapcsolatrendszerben nagy szerepet játszik, és a gazdaságon túlmutató stratégiai jelentőséget is ad neki az EU jelentős energiainportja (6. ábra).

6. ábra

Az EU és az USA Oroszországgal folytatott összkereskedelme
(áru- és szolgáltatáskereskedelem), 2013–2016 (millió USD)

Forrás: [United States Census Bureau](#), [OECD](#), [European Commission](#), [Eurostat](#)

Ugyanakkor Oroszország 2014-ben, az Európai Unió szomszédságában lévő ukrán területeken (Krím félsziget, Kelet-Ukrajna) tett, agresszióknak minősülő lépései az európai döntéshozókat arra készítették, hogy diplomáciai és egyedi korlátozó intézkedések mellett gazdasági [szankciókat](#) is bevezessenek. Ezek korlátozzák

Oroszország uniós tőkepiaci forrásokhoz jutását, a fegyver ki- és behozatalát, valamint felfüggesztik a beruházási szerződéseket, számlákat és a kereskedelmi megállapodások újratárgyalását. A szankciós rendszer időtartamát a minszki megállapodások végrehajtásához kötik, és eddig több alkalommal is fél-fél évvel meghosszabbították – a jelenlegi 2019. január 31-ig tart.

A szankciók a várakozásoknak megfelelően [visszavetették](#) az EU és Oroszország közti kereskedelmet, azonban az Európai Unió országainak az egyéni orosz kereskedelmi kapcsolatai – és a szankciós politikához való hozzáállása – eltérő. A Trump-adminisztráció Oroszország-politikájában az elhanyagolható kereskedelmi volumen miatt a [nemzetbiztonsági kérdések](#) (kiberbiztonság, befolyásszerzés) és a védelmi kiadások kerülnek inkább fókuszba. Ezért az oroszoknak a 2016-os elnökválasztási folyamatba való beavatkozása és az ukrajnai és szíriai agressziói miatt [további szankciókat](#) vezettek be: a szigorítás oka, hogy az USA-nak kevesebb gazdasági vesztenivalója van, mint az EU-nak. E kontextusban kiemelendő az orosz energetikai szektort és azon belül az Európába irányuló gázexportot érintő további amerikai szankciók lehetősége, amely újabb jelentős viták forrásává válhat a transzatlanti partnerek között.

KONKLÚZIÓ

Összességében megállapítható, hogy az elmúlt két év amerikai kereskedelmi adataiban nincs arra utaló jel, hogy az USA nemzetközi kereskedelmi kapcsolatai akár a főbb partnerek, akár a volumenek szempontjából gyökeresen átrendeződnenek. A Trump-kormányzat kereskedelempolitikájában megjelenő protekcionizmusra egyelőre elsősorban taktikai eszközként érdemes tekinteni, amelyet a kedvezőbb nemzetközi kereskedelmi feltételrendszer kialakítása érdekében alkalmaznak. Ennek kontextusában az amerikai kormányzati kommunikáció gyakran keményvonalasabbnak mutatkozott, mint a tényleges kereskedelmi politika. Ugyanakkor az ország gazdasági és nemzetbiztonsági érdekeire, továbbá Trump elnök választói bázisának a preferenciáira való tekintettel nem zárható ki, hogy az adminisztráció az EU-val és Kínával szemben is még erőteljesebben fog fellépni a kereskedelmi érdekei érvényesítésekor.

A Trump-kormányzat protekcionizmusa tehát nem hosszú távú végcél, hanem eszköz arra, hogy a kereskedelmi kapcsolatait kedvezőbb feltételek mentén alakítsa át. Ezt támasztja alá a NAFTA újratárgyalásának eredményeként létrejött USMCA, amely néhány fontos kérdésben az USA számára előnyösebb gazdasági feltételeket teremtett, ugyanakkor összességében nem változtat az USA, Kanada és Mexikó kereskedelmi kapcsolatain. A másik két országgal folytatott amerikai kereskedelem összesített volumene továbbra is túlszárnyalja majd az USA minden egyéb kereskedelmi relációjáét. A NAFTA újratárgyalása egyben előrevetíti az adminisztrációnak a többi gazdasági centrummal való kereskedelmi tárgyalásai során várható stratégiáját is.

Bár a Kínával jelenleg folyó kereskedelmi háború mindkét fél számára gazdasági hátrányokkal jár, az USA a hosszú távú célja – a világkereskedelmi szabályok átírása – érdekében vállalja a konfliktussal járó költségeket. Mindazonáltal fontos megemlíteni, hogy a Washington és Peking közötti politikai konfliktus és a bevezetett vámintézkedések egyelőre nincsenek jelentős hatással a kétoldalú kereskedelmi forgalomra – sem az USA e téren jelentkező deficitjének nagyságára. Trump és Hszi elnök 2018. végi intenzív egyeztetései megerősítik azt a feltételezést, hogy a Trump-kormányzat hosszabb távon elkötelezett a kereskedelmi kapcsolatok további fejlesztése mellett, de csak az USA-nak kedvezőbb feltételek mellett.

Az Európai Unió és az Egyesült Államok számára egyaránt stratégiai jelentőségű a transzatlanti gazdasági kapcsolatok erősítése, azonban a jelenlegi viták és barátságtalan kereskedelmi intézkedések kétségtelenül megnehezítik a kapcsolat szorosabbra fűzését. Kínához hasonlóan a konfliktus egyik fő forrása – akárcsak az amerikai–kínai relációban – a tetemes amerikai áruforgalmi deficit, amely Trump elnök hivatalba lépése óta sem csökkent. Továbbra is nyitott kérdés azonban, hogy a Trump-kormányzat Kínához hasonló gazdasági vetélytársnak tekinti-e az Európai Uniót, és ennek megfelelően még a keményebb kereskedelmi intézkedésektől sem riad majd vissza, vagy a hagyományosan szoros transzatlanti politikai-katonai kapcsolatokra is tekintettel megelégszik apróbb korrekciókkal. A transzatlanti viszonyrendszer egyik fontos fokmérője marad az orosz kapcsolatok alakulása. Tekintettel arra, hogy az USA-nak továbbra is viszonylag csekély kereskedelmi forgalma van Oroszországgal, Washington könnyebben áll ki a Moszkva elleni gazdasági büntetőintézkedések kiterjesztése mellett, ami komolyabb transzatlanti konfliktus forrásává is válhat.